1. *melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez*

Javaslat

„A kádárság Dömsödön”

a települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Ifj. Jancsó Attila

…….

Dömsöd, 2017. június 26.

I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. **A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:**
   Ifj. Jancsó Attila

2. **A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:**
   Név: Ifj. Jancsó Attila
   Levelezési cím: 2344 Dömsöd, Bíró Utca 23.
   Telefonszám: 06208022199
   E-mail cím: rajzatis@gmail.com

II.
A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. **A nemzeti érték megnevezése**

A Dömsödi kádárság története

2. **A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása**

□ agrár- és élelmiszergazdaság	□ egészség és életmód	□ épített környezet
□ ipari és műszaki megoldások	X kulturális örökség	□ sport
□ természeti környezet	□ turizmus és vendéglátás	

3. **A nemzeti érték fellelhetőségének helye**
2344 Dömsöd, Bíró utca 23. (magángyűjtemény)

4. **Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik**

X települési	□ tájegységi	□ megyei	□ külhoni magyarság

5. **A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása**

A Dömsödi kádárság története

A bodnárok, más kifejezéssel kádárok vagy pintérek fából készített használati tárgyakat, főként az úgynevezett „faedényeket” előállító mesteremberek voltak. Készítettek többek között vödröket, köpülőket, puttonyokat, hordókat, kádakat és vékát. Az első permetezőkannákat is fából munkálták ki.

Ezeknek a bonyolultabb kialakítású, több részből álló faedény típusoknak a használata főként a borászathoz kapcsolódik, így e mesterségek gyakorlóinak régies elnevezése is a „borkötő” volt. Ezek az eredetileg kizárólag tölgyfából készülő edények az oldalsó, azaz a „donga”- darabokból, a fenékből, és az egészet összefogó „abroncs” nevű szerkezeti egységekből állnak, melyek különféle speciális eszközök és sablonok segítségével, a tervezett űrtartalomhoz illő pontos méretek alapján készülnek.

Nem ősi magyar mesterség, betelepített német mesterektől vettük át. A lakóhelyünkön, Dömsödön - melynek neve a „Gyümölcsöd” szóból származik - élő embereknek, a fő tevékenysége a szőlőművelés és termesztés volt. A szőlő a 18. század végétől a községi címerben is megjelenik. A földek 1/3 része szőlő birtok volt 19. század derekáig. Több kádár dinasztia is élt községünkben, de mára szinte teljesen eltűntek a mesterséget űző szakemberek. Egy kádár maradt csak, aki ma is űzi a mesterséget: Horváth Béla.

Régi korok kádárai:

Jakab István

A Jakab család volt a legnagyobb kádár dinasztia. Az utolsó kádármester a családban Jakab István volt, aki 1903-ban szabadult Atyánál. segédéveit Soroksáron töltötte, Báden Bürchen tartományból betelepített német Scheiling testvéreknél. Feleségét ebből a családból vette el. Később segédként még Budapesten is tevékenykedett. Önállóan 1911-től dolgozott.

Tagja volt: A Dömsödi Iparos és Kereskedők Körének, a Gazdakörnek, a Nemzetvédelmi – munkavédelmi egyesületek, az ÉME-nek és a Magyarországi Kádár Szövetségnek.

A világháborút végig küzdötte. 1915-be megsebesült, őrvezetőként szerelt le.

Kitüntetései: Bronz V.É. és Károly Cs. Ker.

Kitűnő szakember volt. Házasságából egy leánygyermek született: Jakab Erzsébet.

1952-ben elhunyt. Felesége özvegyi jogon továbbvitte a vállalkozást. Egy még férje ideje alatt is alkalmazott Kiskunlacházi segéddel. Csakis jó minőségű Szlavón tölgyet használtak. A Thököly utca elején laktak a sarok gyógyszertár mögött. A mester munkái és munkaeszközei nagy részét dédunokája Necsász Márk őrzi az utókor számára.

Horváth Mihály

Az állomás felé vezető úton lakott. Nem volt műhelye, de mesterségéből élt. Keze munkája még ma is látható Id. Sáfrán Józsefék pincéjében: egy kármentő, egy töldöklő, két ampa és egy 18hl-es hordó, és még további kettő a borászat pincéjében. Egy fia és egy lánya született. Fia cipész lett. Lánya Ilonka, Juhász Andráshoz ment hozzá.

Balassa József

Atyja is kádár volt, és három fia közül az egyik is az lett. A Tóth József utcában a Frank közben volt műhelyük. Bórszerető ember volt. Fia a bádogos műhely melletti utcában lakott és dolgozott.

Wágner Mátyás 1896-1959

A Halbró, majd a Gergely család kádára volt. Az izraelita vallású Halbró család szőlőbirtokai a mai borászat területén és az azzal átellenben lévő szőlők voltak.

A deportálások után a Gergely családból Imre és Lajos vette át a birtokokat. Wágner Mátyás a katolikus templommal átellenben lévő pincében is dolgozott, ami a második legnagyobb pince volt a faluban. Első helyen a borforgalmi állt. Tulajdonosa a Szinek család volt. A Gergely család után a birtokok a TSZ tulajdonai lettek, majd a kárpótlásnál a mai tulajdonosához a Kudar családhoz került. A borászat pincéjében található az egyetlen hordó, ami a Halbró családtól ránk maradt.

Csaplár Gyula

Nem végzett kádár volt, de a mesterséget eltanulta. A TSZ borászatában ő volt a kádár. Az Áchim utcában lakott.

Burján András

Nem vérszerinti apja a Csokonai utcában lakott és volt a műhelye. Főleg káposztás kádakat, sajtárokat és túrósbödönöket készített a Gút és a Hirschler családok részére. Mind a két család fűszer, sajt, túró, vegyes kereskedéssel foglalkoztak.

Gút Ernő

Iskoláit Pápán végezte, ugyanott szabadult 1886-ban. Segédéveit Pápán és Kaposváron töltötte, önálló 1902-ben lett. Juhtúró gyára is volt. Helybeli izraelita hitközség elnöke. Hadiszolgálatra 1916-ban vonult be a munkás osztaghoz 1918-ban, mint tizedes szerelt le. Nős, 2 gyermek édesapja volt. Nővérének fiai orosz fogságban meghaltak.)

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Községünk egyik legrégebb óta művelt szakmája a kádárság! Évszázadokra visszanyúlóan foglalkozik a község szőlőtermesztéssel, amihez elengedhetetlenek a különféle pintér készítmények és a mesterek szakmai tudása. Ezeknek az embereknek hála ma is van kézzel fogható történelmünk, igaz csak egy kis szelet ez, de része egyetemes történelmünknek.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- Kluch Rózsa Nagyközségi könyvtár archívuma
- Ifj. Jancsó Attila magángyűjteménye
- Horváth Béla magángyűjteménye
- Id. Sáfrán József magángyűjteménye
- Borászati Gyűjtemény

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

www.domsod.hu

III.
MELLÉKLETEK

1. **Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja**

Jakab István kádár barátaival, udvarában

Horváth Mihály fennmaradt munkái Id. Sáfrán József tulajdonában

A Halbro pincészet fennmaradt hordói, Wágner Mátyás munkái

Burján András által készített túrós bödönök

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat